

Hodnota lidského života

Stále probíhající celosvětová pandemie koronaviru SARS-CoV-2 byla a je nejen testem současné společnosti, ale ukázala i řadu jejích „bolavých míst“. Jedním z nich bylo i rozhodování v souvislosti s hodnotou lidského života.

■ **Text: Ing. Jiří Horecký, Ph.D., MBA,**
prezident APSS ČR

Již mnoho desítek let je zdravotní péče v Evropě dostupná pro všechny, je to samozřejmost, o kterou se nemusí bojovat, kterou nikdo nezpochybňuje a která se stala součástí současné Evropy. Až do března roku 2020, kdy byla situace natolik kritická, že bylo poskytnutí zdravotní péče podmíněno věkem. Některé italské, ale i americké nemocnice odmítaly hospitalizaci osob starších 60, 65 nebo 80 let. Mimo jiné to byla právě tato pro nás šokující a doposud neznámá zkušenost, že péče je jen pro ty „mladší“, která vydělala politiky řady evropských zemí, probudila je a donutila k okamžitým reakcím. Jaká byla logika selekce pacientů? A jaká je vlastně hodnota života seniorů?

➤ Hodnota života

Hodnotou rozumíme množství peněz, které získáme za daný statek. Život ale není vyměnitelný, tedy směnitelný za peníze. Při stanovení hodnoty života se musíme spíše než s ekonomickými principy a přístupy vyrovnat také s etickým pojetím a etickými dilematy, pokud je to vůbec možné.

V praxi se setkáváme s jednoduchým přístupem, který de facto určuje hodnotu života podle toho, kolik nám ještě zbývá času. Stejnou logikou přistupovali k selekci některé evropské nemocnice v době koronavirové. Ačkoli se při diskuzích či stanovování hodnoty života opíráme o ekonomický přístup, má lidský život pro své okolí, tedy pro své nejbližší, hodnotu nevyčíslitelnou. Pokud nám zemře někdo blízký, dali bychom, tedy přesněji vyjádřeno, obětovali bychom mnoho, abychom mohli jeho život na chvíli vrátit či prodloužit. Bolest a strádání, které prožívají blízcí, milující a pozůstalí jsou nevyčíslitelné.

Při úvaze o hodnotě života se často střetávají dva velké etické koncepty – teorie užitku a teorie mravních kategorií. Podle teorie užitku (např. Jeremy Bentham, 18. století, Anglie) je morální takové řešení, které maximalizuje užitek činu. Každý užitek lze kvantifikovat, potom je oprávněné počítat s hodnotou předpokládané ekonomické aktivity člověka či s podobnými

parametry. V teoriích morálních kategorií je život nejvyšší hodnotou, např. u Johna Locka, právo na život je nezcižitelné a člověk se ho nemůže vzdát ani na základě souhlasu, na rozdíl od dalších dvou fundamentálních práv, jimiž jsou svoboda a vlastnictví. V praktickém životě bude dobré se ptát, pro jaké účely hodnotu života zvažujeme. Je-li to např. pro účely pojištění, pak je ekonomické zdůvodnění namístě. Rozhoduje-li se o právu na zdravotní péči v situaci výběru mezi více jedinci, pak by se měly zapojit i jiné hodnoty, jako například otázka: „Pro kolik lidí bude smrt této osoby nenahraditelnou ztrátou?“ Rozhodování by nemělo být nikdy mechanické, na základě jednoho jednoduchého principu, jako je třeba věk pacienta.

➤ Jak se počítá cena života

Hlavní potřebou vyčíslení hodnoty života v penězích jsou soudní spory, tedy pro účely kompenzací, odškodnění či náhrad. Tyto soudní náhrady za zmařený lidský život mají v oblasti práva dlouhou historii, zejména ve Spojených státech. I v České republice se v rámci soudní praxe setkáváme s vyčíslením hodnoty života. Občanský zákoník z r. 1964, platný až do konce r. 2013 ji vyčíslil numericky částkou 24 tisíc Kč (sic!). Nový občanský zákoník to již nečiní a ponechává rozhodování soudní praxi.

Pro tyto účely se vychází z ekonomické aktivity člověka, tedy kolik si za celý svůj život může vydělat peněz. Konkrétně jde o 400 nominálních výplat/mezd, tj. 10 mi-

lionů Kč, jak tato hodnota byla vyčíslena v roce 2014. Dnes by stejnou logikou hodnota lidského života atakovala hranici 12 milionů Kč.

Problém takto jednoduché, nebo lépe řečeno zjednodušené, kalkulace hodnoty života je, že zahrnuje pouze a jen ekonomickou aktivitu člověka v rámci své práce, svého povolání. Člověk však přirozeně vytváří řadu jiných hodnot mimo své povolání. Vytvořit vzorec či algoritmus, který by zhodnotil všechny tyto složky, tyto jednotlivosti, není možné ani reálné. Proto i občanský zákoník zohledňuje exaktně nezměřitelné dopady na pozůstalé, duševní útrapy a nakonec uzavírá obecnou formulací, že „nelze-li výši náhrady určit, stanoví se podle zásad slušnosti“.

➤ Vertikální a horizontální posouzení lidského života

Existují dva možné pohledy na hodnotu lidského života. Pro jednodušší znázornění si je pojmenujeme jako vertikální a horizontální pojetí hodnoty života.

Horizontální pojetí nás provádí časem. Čím více času nám zbývá, tím větší má náš život cenu. Ostatně je to v souladu s přístupem soudů, ale i nemocnic v době krize. Čím více ekonomické aktivity, ale i sociálních kontaktů můžeme od jedince do konce jeho života očekávat, tím větší je jeho hodnota.

Jde tak trochu o spartánský přístup k životu (kdy měřítkem hodnoty život byla bojeschopnost jedince). A v této logice, pokud máme omezenou možnost záchran lidských životů, se rozhodujeme přednostně pro ty, kteří mají vyšší „výnosnost“.

Vertikální pohled je zcela opačný. Odráží právě celkový celoživotní přínos člověka svým blízkým, rodině, ostatním lidem a společnosti. Jde o obrácený pohled, otočené pojetí. Právě ten jedinec, který svým úsilím, svými aktivitami, tedy svým životem vytvořil nejvíce hodnot, statků nebo děl má „větší“ hodnotu. Zde se tedy nedíváme na člověka optikou budoucích výnosů, tedy co pro nás, pro společnost ještě udělá. Díváme se na něj z druhé strany, co všechno společnosti přinesl, čím vším jí za většinu svého života přispěl, jaké je jeho dílo.

➤ Seniorské břímě

Právě ta první – ekonomická optika pro futuro je důvodem, proč se světové odborné společnosti (Global Ageing Network, European Ageing Network, CommonAge Australia) sjednotily ve 12 tezích, z nichž třetí a šestá teze uvádí:

Opravdovou otázkou není, kdy lidský život začíná, ale jaká je hodnota lidského života.

Ronald Reagan

„Nemocnice byly během koronavirové krize upřednostňované na úkor domovů pro seniory. Cílem bylo zajistit dostatečný počet lůžek na jednotkách intenzivní péče, pokud by bylo nutné napojit pacienty na ventilaci. Lidem starším 80 let bylo řečeno, aby zůstali tam, kde jsou, a aby napsali svá dříve vyslovená přání tak, aby nikoho nepřipravili o lůžko na jednotce intenzivní péče.“

„V mnoha zemích jsou výdaje plynoucí na péči o seniory součástí fiskální politiky. Jakmile lidé zestárnou a stanou se zranitelnými, jakékoli investice ze strany státu směřující na jejich péči jsou považovány za neužitečné. S každým přibývajícím rokem je péče o seniory pro společnost nákladnější. Takovýto základní společenský postoj však připravuje seniory o jejich důstojnost.“

Ano, tyto dvě teze jsou klasickým konfliktem onoho horizontálního a vertikálního ho vnímání hodnoty lidského života.

» Co je tedy správné?

Existují mezní situace, kdy člověk nebo společenství jsou přinuceni volit mezi lidskými životy. V některých situacích, jako je například potápějící se loď, se lidé rozhodují podle ustálených vzorů založených na určitých všeobecně uznávaných hodnotách prověřených historií. Například jsou zachraňovány nejdříve děti, pak ženy jako nositelky budoucnosti lidského rodu. Existují však i jiné vzory, které říkají, že nejdříve se mají zachraňovat ti nejslabší a nejzranitelnější, protože mají na rozdíl od silných menší šanci se zachránit sami. V obou vzorech se uplatňuje morální kategorie úcty k lidskému životu a v obou se na tomto základě projevuje racionální úvaha o důsledku rozhodnutí. Je vidět, že ve skutečném životě se obě teorie nemusí stavět proti sobě.

Pokud čtenáři tohoto článku očekávají závěrečné rozuzlení, jasné sdělení toho, co je vlastně správné – pak budou zklamáni. Tato otázka nemá jednoznačnou, a tedy

správnou odpověď. Jde spíše o hodnotovou pozici. Každý ji vnímáme jinak. Čtenáři ve věku do 40 let se budou velmi pravděpodobně více ztotožňovat s horizontálním pojetím. Stejně tak možná pragmatičtí či lidé orientovaní na „přežití“. Starší osoby, kohorty 45+, možná spíše 50+, budou více vnímat vertikální pojetí a zcela a naprosto oprávněně očekávat zohlednění a reflexi všeho, co pro společnost vykonali, vykonávají, ale ještě budou vykonávat.

Prezident Spojených států Ronald Reagan napsal v r. 1983: „Opravdovou otázkou není, kdy lidský život začíná, ale jaká je hodnota lidského života.“

Tu hodnotu určujeme každý sám – a to bez ohledu na to, jakým prizmatem nebo nějakým kalkulačním vzorcem k našemu životu někdo přistoupí, včetně nás samých.

Nevnímeje a neposuzujeme hodnotu lidského života pouze podle toho, co může, anebo naopak nemůže člověk udělat. Buďme ve svých soudech nejen velkorysí, ale i moudří a posuzujeme lidský život i z retrospektivního pohledu, tedy s úctou ke všemu, co daný člověk za svůj život pro ostatní vykonal.

Esej byla publikována v Týdeníku EURO č. 32, 33.

INZERCE

LÉKÁRNY ipc... Vše pro zdraví

Součást holdingu International Pharmaceutical Corporation, a.s. - založeno 1993

Vysoká odbornost, profesionalita a důraz na kvalitu poskytovaných služeb i obchodovaných produktů jsou základními kameny holdingu IPC již od jeho založení v roce 1993. Historie společnosti sahá do prvopočátků provozování privátních lékáren v ČR. V současné době funguje v rámci holdingu několik divizí – síť lékáren, velkodistributor léčiv, divize zdravotnických prostředků a divize zásobování sociálních a zdravotních zařízení.

Díky zvolené strategii postupně vznikl farmaceutický holding s 3. největší sítí lékáren v ČR. Management společnosti je tvořen výhradně farmaceuty, v čele se zakladatelem. Neustále je tak kladen maximální důraz na odbornost a „lege artis“ postup všech činností. Fungování celého holdingu v současné době zajišťuje více jak 350 zaměstnanců, provozujeme 50 lékáren, prostřednictvím těchto lékáren i našich velkodistribučních společností zásobujeme různé typy zdravotnických zařízení a institucí léčivy, zdravotnickým materiálem a potravními doplňky, to vše na území ČR a EU.

Všechny naše divize pracují v souladu se správnou lékárenskou a distribuční praxí

a platnou legislativou EU. Veškeré pracovní procesy jsou řízeny a monitorovány plně v souladu se standardy normy ISO 9001.

Dlouhodobým cílem naší společnosti je poskytovat současným, ale i budoucím obchodním partnerům ty nejkvalitnější produkty z oblasti léčiv, zdravotnického materiálu a potravních doplňků. Nacházet společně cesty, jak zabezpečit dostupnost těchto produktů s akcentem na profesionální a komplexní doplňkové služby v oblasti lékařské péče.

LÉKÁRNY ipc poskytují kompletní servis týkající se léčiv, doplňků stravy, zdravotnického materiálu a speciálního vybavení. Naším cílem je sestavit pro každého klienta balíček přesně dle jeho potřeb. Z tohoto důvodu sestavujeme vždy individuální produktový list dodávaného sor-

timentu. Dbáme na maximální rychlost, flexibilitu a především na kvalitu realizovaných objednávek.

Specializujeme se na komplexní zásobování léčivy a zdravotnickým materiálem pro poskytovatele sociálních a zdravotních služeb.

Člen holdingu IPC společnost INTERPHARMAC s.r.o. funguje na trhu ČR jako dodavatel ověřených a bezpečných produktů předních výrobců zdravotnického materiálu prostřednictvím projektu „ZELENÁ HVĚZDA“. Naším hlavním partnerem je společnost B. Braun Medical se svým komplexním portfoliem zdravotnického materiálu a vybavení. V rámci tohoto segmentu se specializujeme na servis, dodávky a poradenství v oblasti zdravotnického materiálu jako celku.

Zajišťujeme kompletní pokrytí potřeb zdravotnického zařízení veškerým potřebným zdravotnickým materiálem včetně školení a potřebné edukace personálu díky týmu našich produktových specialistů.

V tomto segmentu dále nabízíme poradenství a zajištění pomůcek v oblasti inkontinenčních pomůcek, dezinfekce a epidemiologie, kompenzačních pomůcek, terapie „vlhkého hojení ran“, stomických pomůcek a nutriční výživy.